

**ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ**

КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

СИЛАБУС

ВСТУП ДО КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Ступінь вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Галузь знань:	03 Гуманітарні науки
Спеціальність:	034 Культурологія
Освітньо-професійна програма:	Культурологія
Освітня кваліфікація:	Бакалавр культурології
Професійна кваліфікація:	Фахівець з аналітики культури та креативних індустрій

ЗАТВЕРДЖЕНО
Протокол
засідання кафедри культурології
№ 1 від «1» вересня 2021 р.

ЛУЦЬК – 2021

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна / заочна форма навчання	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки Спеціальність: 034 Культурологія Освітня програма: Культурологія Освітній рівень: Бакалавр	Нормативна
Кількість годин / кредитів 120/4		Рік навчання – 1 курс
		Семестр - 1 семестр
		Лекції – 26 год.
ІНДЗ: €		Практичні (семінарські) – 28 год.
		Самостійна робота – 56 год.
		Консультації – 10
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: **Бондарук Сергій Олексійович**

Науковий ступінь: **кандидат філософських наук**

Вчене звання: **доцент**

Посада: **доцент кафедри культурології**

Контактна інформація: моб. тел. 0501011453, 068 8997343,

ел. адреса: sbondaruk1@gmail.com

Дні занять: вересень-грудень 2021

З розкладом можна ознайомитись на офіційному сайті ВНУ ім.Лесі Українки, зокрема за посиланням

<https://vnu.edu.ua/uk/faculties-and-institutions/fakultet-kulturi-i-mistectv>

III. Опис дисципліни

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Програма навчальної дисципліни “Вступ до культурології” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності “Культурологія”. Курс являє собою теоретико-пропедевтичну складову підготовки бакалаврів зі спеціальності "культурологія". Предметом вивчення навчальної дисципліни є культура в усьому розмаїтті її проявів та в контексті існуючих теоретичних її осмислень – як в історико-культурологічному дискурсі, так і сучасних. Перший змістовний модуль курсу присвячений розгляду кола питань, пов'язаних із визначенням культури та історичною генезою культурологічних ідей. В другому змістовному модулі здійснюється структурно-функціональний аналіз культури в її історичному становленні; детально розглядаються питання діалектики матеріального/духовного, культури/цивілізації, елітарного/масового, національного/загальнолюдського в культурі. Третій змістовний модуль присвячений типологічному аналізу культури, зокрема, через призму світоглядних форм, історичних типів, поділу на сфери духовної культури, а також актуальним проблемам сучасної культури та культурології.

Зміст дисципліни. Культура як поняття та як предмет філософського аналізу. Різноманітність визначень культури та підходів до її розуміння. Культура і натура. Традиція та новація. Культура як творчість та спосіб людського буття. Єдність опредметнення і розпредметнення. Культура як вища і головна цінність загальнолюдського розвитку. Культура різних сфер людського буття. Професійна культура, культура праці, культура спілкування, культура і побут, економічна, фінансова, ділова культури, інтелектуальна культура тощо. Культурологія як наука. Виникнення культурології. Л.Уайт про культурологію. Культурологія і культурна антропологія. Культурологія і філософія культури.

Становлення поглядів на культуру в історії думки. Культура і духовність. Мислителі античності про культуру. Культура і виховання. Християнський образ культури: проблема двох світів. Поняття культури в епоху Відродження. Культура як творча сутність особистості. Проблеми культури у працях мислителів Нового часу. Сучасні культурологічні концепції. Культурна антропологія. Постструктуралізм, деконструктивізм, постмодернізм.

Матеріальне і духовне в культурі. Діяльність та спілкування. Ідеальне та реальне в культурі. Умовність поділу феноменів матеріальної та духовної культури. Поняття «артефакт» у сучасній культурології. Поняття змісту твору. Текст і наративний характер культурних феноменів. Матеріальне та духовне виробництво. Форма, предмет культури, предметний світ культури. Духовні цінності. Смыслові традиції в культурі. Істина, добро і краса як ціннісно-смыслові координати світу культури. Поняття ціннісно-смыслового універсуму. Культура як сукупність цінностей матеріальних за носієм і духовних за змістом.

Культура і цивілізація. Походження терміну «цивілізація». Цивілізація і варварство. Цивілізація як соціокультурне утворення. Єдність культури і цивілізації та їх функціональні відмінності. Цивілізація як соціальне буття культури. Цивілізація як сукупність матеріальних культурних цінностей. Проблеми сучасного етапу розвитку цивілізації.

Елітарне і масове в культурі. Неоднорідність соціальної структури суспільства як предмет філософсько-культурологічних рефлексій. Суспільні стратифікації в історії та поняття «еліти». Поняття «демос» (народ) і «охлос» (юрба, натовп) в античній філософії. Виникнення поняття аристократії. Типи аристократій та еліт. Філософи минулого про особливості співвідношення масового та елітарного в культурі. Елітарність мистецтва. Відмінності елітарного мистецтва від мистецтва для еліти. Феномен «масової культури». Народна культура, популярна культура («поп-культура») і масова культура у XX-XXI ст. Споживання як основний спосіб ставлення аудиторії до масової культури. Шоу-бізнес і масова культура.

Національне та загальнолюдське в культурі. Співвідношення корпоративного та загальнолюдського в культурі. Поняття етносу, національності, нації. Етнічна культура і

народна культура. Культурно-етнографічне та політичне розуміння нації. Значення географічних та кліматичних умов розвитку для формування культурної специфіки кожного народу. Поняття і сутність національної свідомості, характеру, культури. Мова як носій культурних кодів та символів народу. Проблеми збереження мови і культури в обставинах глобалізації. Націоналізм і патріотизм. Національне і глобальне в культурі. Загальнолюдські культурні цінності.

Види, форми, зміст і функції культури. Культура як спосіб буття людини. Культура як тип соціальної пам'яті. Традиція та новація в культурному розвитку. Культура як форма трансляції соціального досвіду. Культура і виховання, збереження наступності та спадкоємності культурного розвитку. Функції культури в суспільстві: людинотворча, пізнавальна, аксіологічна, праксеологічна, регулятивна, комунікативна, трансляційна функції культури. Типологія духовної культури. Мистецтво, філософія і мораль як три іпостасі культури. Наука і культура. Проблема морального вибору в науці.

Основні етапи становлення культури. Проблема походження культури. Антропосоціогенез та його фактори. Архаїчна культура та її особливості. Поява ідеалізації: анімізм, тотемізм, фетишизм. Сутність ритуалу. Культ – шлях до культури. Поділ праці та типологія духовної культури. Основні історичні етапи становлення світової культури та їх загальна характеристика. Первісна культура, Стародавній Світ, Античність, Середні віки, культура доби Ренесансу, культура Нового часу, сучасна культура.

Світогляд як серцевина і основа духовної культури. Поняття світогляду та світоглядної орієнтації. Чуттєво-емоційна та розумово-логічна форми сприйняття та рефлексії світу і себе. Сутність міфологічної культури. Міф як початкова форма буття культури. Принцип тотожності мислення і буття в міфології. Міф у сучасності (як емоційно-вольова підсвідомість). Природа релігійної культури та її місце в суспільстві. Сутність і специфіка релігії як форми світогляду. Феномен віри в культурі. Релігійна психологія та ідеологія. Структура релігії. Соціокультурна роль і значення релігії. Світське та релігійне в культурі. Природа філософії як феномену культури. Скепсис, розум та вільнодумство. Сутність філософської проблематики.

Сфери духовної культури. Наука як феномен культури та її закономірності. Класифікація наук. Методи науки. Проблема наукової істини. Особливості художньо-образного відображення та відтворення дійсності. Поняття образу. Генеза мистецтва: історія, теорія та проблема розвитку. Види і форми мистецтва і художньої творчості. Аматорське і професійне мистецтво. Феномен естетичного. Естетичні поняття і категорії. Проблеми синтезу мистецтв. Мораль і моральність в культурі. Моральна свідомість і буденна мораль. Моральні норми, їх походження і сутність. “Золоте правило моралі”. Етика. Соціальні форми буття культури.

Політична і правова культура. Типологія політичної культури. Культура і становлення громадянського суспільства в сучасній Україні. Культура і етикет. Побутова культура.

Історична типологія культури. Проблема історичної типології культурного процесу (О.Шпенглер, А.Тойнбі, П.Сорокін, Д.Ліхачов, Л.Гумільов). Етногенез і культура. Історико-формаційна типологія культури (К.Маркс, Ф.Енгельс). Теорія культурно-історичних типів (М.Данилевський). Цивілізаційна типологія культури (О.Шпенглер, А.Тойнбі). Пасіонарні народи і пасіонарні культури (Л.Гумільов). Різновиди регіональної типології культури. Духовно-світоглядна типологія культур. Українська культура та їх місце в сучасному світовому культурному розвитку.

Актуальні проблеми сучасної культури. Загальна характеристика сучасного етапу розвитку цивілізації. Дискусія про техніку та її значення для культури ХХІ ст. Криза раціоналізму. Екологія і екологічна культура. Соціальна рівність як цінність у сучасній культурі. Інформаційне суспільство. Розвиток глобальних мереж. «Глобальне село». Віртуалізація культури і мистецтва. Теорія технологічного детермінізму в культурології. Культурологія і футурологія. Альтернативи технологічному прогресу. Глобальні проблеми сучасності і культурологія. Проблеми людської ідентичності та проблеми збереження культурної самобутності. Українська соціокультурна ситуація. Проблеми національно-культурного відродження. Культура і проблеми саморозвитку особистості.

2. Пререквізити

Оскільки курс є пропедевтичним, то його вивчення розраховане на елементарний рівень суспільно-гуманітарної підготовки, набутої в часі одержання повної загальної середньої освіти. Вивчення курсу відбувається паралельно з вивченням таких навчальних дисциплін, як «Соціокультурний розвиток людства», «Історія і культура України», «Первісні культура», тощо.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни “Вступ до культурології” є ознайомлення студентів із змістом фахової підготовки, висвітлення основних понять і проблем культурології, ролі і місця сучасної теоретичної культурології в системі сучасного гуманітарного знання, оволодіння змістом сучасного розуміння культури та культурологічної проблематики.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни “Вступ до культурології” є:

- дати визначення та характеристику предмету, структури, методології культурології як науки та галузі гуманітарного знання, простежити її міждисциплінарні зв’язки з іншими

гуманітарними науками (філософія, антропологія, релігієзнавство, етика, естетика і мистецтвознавство, історія, тощо);

- проаналізувати історію становлення поглядів на культуру, сучасні інтерпретації сутності, структури та функцій культури;
- дати типологічну характеристику різних сфер, видів, рівнів культури, у їх діалектичній динаміці та взаємодії;
- проаналізувати витоки і фактори історичного розвитку культури та особливості сучасного її стану;
- сприяти формуванню у студентів умінь і навичок аналітичного мислення при дослідженні питань і проблем сучасної культури та культурології.

4. Результати навчання (компетентності).

Впродовж вивчення навчальної дисципліни у студентів формуються наступні професійні загальні компетенції (ЗК).

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 7. Здатність працювати автономно.

ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетенції (ФК)

ФК 2. Здатність визначати ступінь цінності та унікальності об'єктів культури у українському та міжнародному контекстах.

ФК 3. Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів;

ФК 4. Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо).

ФК 8. Здатність створювати аналітичні звіти, розробляти рекомендації та генерувати проекти (культурно-мистецькі, художні та дозвілєві) щодо об'єктів професійної діяльності, використовуючи актуальну нормативну основу.

ФК 9. Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів.

А також досягаються визначені Освітньою програмою **програмні результати навчання (ПРН):**

ПРН 2. Аналізувати, коментувати, узагальнювати наукові та аналітичні тексти культурологічного характеру.

ПРН 4. Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм існування.

ПРН 7. Розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики.

У контексті формування вищезазначених професійних компетентностей, студенти будуть обізнані у таких питаннях:

- Знати сутність і зміст основних класичних і сучасних культурологічних концепцій;
- Становлення поняття культури в історичному контексті;
- Орієнтуватися в поняттях матеріального і духовного в культурі, традиційного і новаційного, масового і елітарного в культурі, класового і загальнонародського, національного і глобального в культурному поступі, сутності творчості як творення культурного буття, цінностей;
- Сутність і поняття культури, образ культури в світі, поняття культурного космосу, взаємовідносини культури і людини у її індивідуальному становленні;
- Проблеми становлення культури та витворення її типологічних форм;
- Поняття світогляду як серцевини духовної культури, “горизонтальну” типологію культурних форм. Сутність проблематики історичної типології культури, актуальні питання сучасної культури.
- Аналізувати зміст і сутність поняття і типології культури;
- Аналізувати різноманітні філософські концепції становлення і розвитку культури у контексті загальнокультурологічної проблематики
- Проводити соціокультурний аналіз різних історичних форм культури з огляду на їх загальнодуховний контекст.
- Проводити культурологічний аналіз загальнотеоретичної літератури, працювати з культурологічними, релігійними і філософськими текстами.

5. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Кількість годин					
		у тому числі					
		Лекц.	Практ. (Семін).	Лаб.	Конс	Сам. Роб.	*Форма контролю / Бали
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовний модуль 1. Предмет і специфіка культурологічного знання							
Тема 1. Культура як поняття та як предмет філософського аналізу	6	2	0		1	3	РМГ/1
Тема 2. Становлення поглядів на культуру в історії думки	9	2	2		1	4	РМГ/2
Тема 3. Сучасні концепції культури	13	2	4		1	6	РМГ/5
Модульна контрольна робота							МКР/20
Разом за змістовим модулем 1	28	6	6		3	13	28
Змістовий модуль 2. Структурно-функціональний аналіз культури							
Тема 4. Матеріальне і духовне в культурі. Культура і цивілізація	13	4	2		1	6	РМГ/2
Тема 5. Національне та загальнонародське в культурі. Елітарне	17	4	4		1	8	ДС/5

і масове.							
Тема 6. Види, форми, зміст і функції культури	13	2	4		1	6	ДС/5
Модульна контрольна робота							МКР/20
Разом за змістовим модулем 2	43	10	10		3	20	32
Змістовий модуль 3. Типологія культури.							
Тема 7. Світогляд як серцевина і основа духовної культури. Типи світогляду.	17	4	4		1	8	РМГ/5
Тема 8. Горизонтальна типологія культури. Сфери духовної культури.	17	4	4		1	8	РМГ/5
Тема 9. Історична (вертикальна) типологія культури.	9		4		1	4	РМГ/5
Тема 10. Актуальні проблеми сучасної культурології.	6	2			1	3	ДС/1
Модульна контрольна робота							МКР/20
Разом за змістовим модулем 3	49	10	12		4	23'	36
Індивідуальне навчально-дослідне завдання							ІНДЗ / 4
Усього годин	120	26	28		10	56	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, РМГ – робота в малих групах, МКР– модульна контрольна робота, Р – реферат, або ж аналітичне есе.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Культура як поняття та як предмет філософського аналізу	3
2	Становлення поглядів на культуру в історії думки	4
3	Сучасні концепції культури	6
4	Матеріальне і духовне в культурі. Культура і цивілізація	6
5	Національне та загальнолюдське в культурі. Елітарне і масове.	8
6	Види, форми, зміст і функції культури	6
7	Світогляд як серцевина і основа духовної культури. Типи світогляду	8
8	Горизонтальна типологія культури. Сфери духовної культури	8
9	Історична (вертикальна) типологія культури	4
10	Актуальні проблеми сучасної культури	3
	Разом	56

Самостійна робота студентів з курсу «Вступ до культурології» включає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, підготовку до виступів на семінарах, а також вивчення тем або питань, що не розглядаються в курсі лекцій, конспектування основних теоретичних джерел з кожного змістовного модуля. Нижче наводиться орієнтовна тематика завдань для самостійної роботи студентів.

До теми 1

- Образ культури в світі.

- Культурний космос.
- Культура і людина.
- Цивілізація і культура.
- Культура як спосіб буття людини.
- Функції культури в суспільстві.

До теми 2

- Багатоманітність підходів до визначення культури.
- Мислителі античності про культуру.
- “Пайдея”, “мистецтво”, “культивування”, “громадянська цивілізація”.
- Християнський образ культури (Августин).
- Поняття культури в добу Відродження (Мірандола, Шекспір, Челіні).
- Проблеми культури у працях просвітителів (Й.Гердер, Руссо, Вольтер).

До теми 3

- Культурологічна концепція М.Данилевського.
- “Філософія життя” Ф.Ніцше про культуру.
- Культурологічні концепції О.Шпенглера та П.Сорокіна.
- Культурологічні теорії З.Фрейда, К.Юнга та К.Леві-Строса.
- Західноєвропейські концепції “Ігрові культури” (Й.Хейзінга, Х.Ортега-І-Гассет, Г.Гессе).
- Сучасні культурологічні концепції. Культурантропологія
- Культурологічні концепції В.Віндельбанда і Г.Ріккєрта, М.Вебера і Е.Кассіра.
- Феноменологічна концепція культури Е.Гуссерля
- Екзистенціальна культурологія М.Хайдеггера та Ж.-П. Сартра.
- Структуралістична культурологія Р.Барта і М.Фуко.

До теми 4

- Поняття матеріальної і духовної діяльності.
- Діяльність та спілкування.
- Ідеальне та реальне в культурі.
- Культура і духовність.
- Поняття “духовної реальності”.
- Цінності та смисли культурного буття.
- М.Бердяєв та С.Франк про “духовний космос” культури.
- Культура як творчість. Діяльнісна сутність культури.
- Поняття матеріальної і духовної культури.
- Походження терміну «цивілізація».
- Визначення цивілізації.
- Принцип «цивітас» у Давньому Римі
- Цивілізація і варварство.
- Цивілізація як соціокультурне утворення.
- Єдність і відмінності культури і цивілізації.
- Функції цивілізації.
- Цивілізація як соціальне буття культури.
- Цивілізація як сукупність матеріальних культурних цінностей.
- Цивілізація як завершальний етап розвитку культури (М.Бердяєв, О.Шпенглер).

- Проблеми сучасного етапу розвитку цивілізації.

До теми 5

- Класове та загальнолюдське в культурі. Національне і глобальне.
- Співвідношення корпоративного (класового, станового, групового) та загальнолюдського в культурі.
- Поняття культурних цінностей. Вічне і плінне в культурному поступі.
- Культурно-етнографічне та політичне розуміння нації.
- Мова як носій національних культурних кодів і змістів.
- Національне і глобальне в культурі. Загальнолюдські культурні цінності.
- Націоналізм і патріотизм.
- Поняття і сутність національної культури, свідомості, характеру,
- Поняття «еліти» в історії культури.
- Поняття «демос» (народ) і «охлос» (юрба, натовп) в античній філософії.
- Що таке аристократія.
- Типи аристократій та еліт.
- Поняття еліти в розумінні В.Липинського.
- Еліта і «надлюдина» в концепції Ф.Ніцше.
- Елітарне мистецтво.
- «Герметичне» мистецтво.
- Відмінності елітарного мистецтва від мистецтва для еліти.
- Народна культура, популярна культура («поп-культура») і масова культура.
- Шоу-бізнес і масова культура.
- Людина як культурний індивід та проблеми «духовної еліти».

До теми 6

- Культура як спосіб буття людини.
- Культура як тип соціальної пам'яті.
- Традиція та новація в культурному розвитку.
- Культура як форма трансляції соціального досвіду.
- Культура і виховання, збереження настипності та спадкоємності культурного розвитку.
- Функції культури в суспільстві.
- Людинотворча, пізнавальна, аксіологічна, праксеологічна, регулятивна, комунікативна, трансляційна функції культури.
- Типологія духовної культури.
- Мистецтво (краса), філософія (істина) і мораль (добро) як три іпостасі культури.
- Проблема морального вибору в науці.

До теми 7.

- Поняття світогляду та світоглядної орієнтації.
- Чуттєво-емоційна та розумово-логічна форми сприйняття та рефлексії світу і себе.
- Культура почуттів та культура розуму (логічне). Етос, ейдос, логос.
- Сутність міфологічної культури. Міф в сучасності (як емоційно-вольова підсвідомість).
- Природа релігійної культури та її місце в суспільстві. Релігія та буденна свідомість. Феномен віри в культурі.
- Духовно-світоглядна типологія культур :

- а) Конфуціансько-даосистський тип культури;
- б) Індо-буддійський тип культури та його система цінностей та знання;
- в) Ісламський тип культури та його характеристика. Теократизм;
- г) Християнський тип культури та його ціннісні орієнтації.
- Передумови та природа філософії як феномену культури. Скепсис, розум та вільнодумство. Сутність філософської проблематики.

До теми 8.

- Наука як феномен культури.
- Класифікація наук.
- Проблема наукової істини.
- Особливості художньо-образного відображення та відтворення дійсності.
- Поняття образу.
- Види і форми мистецтва і художньої творчості.
- Аматорське і професійне мистецтво.
- Естетичні поняття і категорії.
- Мораль і моральність в культурі.
- Моральні норми, їх походження і сутність.
- “Золоте правило моралі”.
- Політична свідомість і політична культура.
- Аполітичність.
- Типи політичної культури.
- Правосвідомість і правова культура.
- Громадянська культура.
- Демократія.
- Культура і етикет. Побутова культура.

До теми 9

- Проблема походження культури.
- Антропосоціогенез та його фактори.
- Архаїчна культура та її особливості. Чуттєвість та раціональність.
- Міфологічна культура: від сприйняття до відображення світу.
- Природа сакралізації культуротворчих процесів та наслідків.
- Поява ідеалізації: анімізм, тотемізм, фетишизм.
- Сутність ритуалу. Культ – шлях до культури.
- Поділ праці та типологія духовної культур
- Різновиди регіональної типології культури.
- Проблема історичної типології культурного процесу (О.Шпенглер, А.Тойнбі, П.Сорокін, Д.Ліхачов, Л.Гумільов).
- Етногенез і культура.
- Історико-формаційна типологія культури (К.Маркс, Ф.Енгельс).
- Теорія культурно-історичних типів (М.Данилевський).
- Цивілізаційна типологія культури (О.Шпенглер, А.Тойнбі).
- Різновиди регіональної типології культури.
- Українська культура та її місце в світовому культурному розвитку.

До теми 10

- Дискусія про техніку та її значення для культури ХХІ ст.
- Криза раціоналізму.
- Екологія і екологічна культура.
- Соціальна рівність як цінність в сучасній культурі.
- Розвиток глобальних мереж і проблеми культури.
- Футурологія про технічний прогрес і проблеми культури.
- Українська соціокультурна ситуація.
- Культура і проблеми саморозвитку особистості.

6.2 ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

Програмою курсу передбачається обов'язкове індивідуальне науково-дослідне завдання, яке виконується на основі засвоєння певного змістовного модулю або змісту навчального курсу в цілому. Основна мета такого завдання полягає у систематизації, закріпленні, поглибленні теоретичних знань із курсу та застосування їх при вирішенні конкретних дослідницьких задач. Автор має продемонструвати рівень своєї фахової підготовки, ерудиції, а також володіння методикою та методологією культурологічного дослідження. Виконання завдання покликані сприяти підвищенню рівня інтелектуальної та дослідницької культури, більш глибокому осмисленню найістотніших проблем розвитку сучасної зарубіжної культурології, засвоєнню необхідних форм та методів науково-практичної діяльності, розвитку творчого мислення.

Завдання пропонуються у формі написання творчої роботи (есе), яка має вирізнятися, з одного боку, концептуальним характером, а з іншого, – оригінальним авторським підходом до теми. Насамперед, на високу оцінку може претендувати робота, яка містить власний погляд на розглядувану проблему, відзначається логічністю і переконливістю аргументації, знанням першоджерел, зв'язком із сучасними культурними реаліями.

Робота повинна містити план, обґрунтування вибору теми, концептуальні висновки і список використаної літератури. Орієнтовний обсяг такої роботи – 10 - 15 сторінок.

Орієнтовна тематика ІНДЗ (творчих робіт, есе):

1. Культурологічна концепція М.Данилевського.
2. Концепція культурно-історичних типів О.Шпенглера. Критика сучасної цивілізації.
3. Проблеми культури у філософії К.Г.Маркса.
4. Проблеми культури у "Філософії життя" Ф.Ніцше, В.Дільтея, Г.Зіммеля.
5. Концепція культурного розвитку П.Сорокіна.
6. Проблеми культури у психоаналізі З.Фрейда.
7. Концепція походження релігії у З.Фрейда.
8. Поняття "колективного несвідомого" та культурологічних архетипів К.-Г.Юнга.
9. Реальне, уявне і символічне у психоаналізі Ж.Лакана.
10. Структурно-антропологічна концепція К.Леві-Строса.
11. Загальні принципи сучасної теоретичної культурології. Культурантропологія.
12. Культурологічні концепції В.Віндельбанда і Г.Ріккєрта, М.Вебера і Е.Кассірера.
13. Феноменологічна концепція культури Гуссерля
14. Екзистенціальна культурологія М.Хайдеггера та Ж.-П. Сартра.
15. Структуралістична культурологія Р.Барта і М.Фуко.
16. Західноєвропейські концепції "ігрової культури" (Й.Хейзінга, Х.Ортега-і-Гассет, Г.Гессе).
17. Культура як тип соціальної пам'яті. Традиція та новація в культурному розвитку.

18. Проблема співвідношення масового та елітарного в культурі. Феномен «масової культури». Поняття контркультури.
19. Культура як форма трансляції соціального досвіду. Функції культури в суспільстві.
20. Співвідношення культури і цивілізації.
21. Співвідношення корпоративного (класового, станового, групового) та загальнолюдського в культурі.
22. Поняття культурних цінностей. Вічне і плінне в культурному поступі.
23. Національне і глобальне в культурі. Загальнолюдські культурні цінності.
24. Поняття і сутність національної культури, свідомості, характеру,
25. Проблема історичної типології культурного процесу (О.Шпенглер, А.Тойнбі, П.Сорокін, Д.Ліхачов, Л.Гумільов).
26. Етногенез і культура. Проблеми націотворення в культурі.
27. Історико-формаційна типологія культури (К.Маркс, Ф.Енгельс).
28. Теорія культурно-історичних типів (М.Данилевський).
29. Різновиди регіональної типології культури.
30. Духовно-світоглядна типологія культур :
31. Конфуціансько-даосистський тип культури;
32. Індо-буддійський тип культури та його система цінностей та знання;
33. Ісламський тип культури та його характеристика. Теократизм;
34. Християнський тип культури та його ціннісні орієнтації.
35. Українська культура та її місце в світовому культурному розвитку.
36. Дискусія про техніку та її значення для культури ХХ ст.
37. Екологія і екологічна культура.
38. Соціальна рівність як цінність в сучасній культурі.
39. Українська соціокультурна ситуація. Проблеми національно-культурного відродження.
40. Культура і проблеми саморозвитку особистості на початку ХХІ ст.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Відвідування занять студентами є обов'язковими, допускаються пропуски занять з поважних причин (хвороба студента, сімейні обставини тощо).

Теми пропущених занять повинні бути відпрацьовані студентом самостійно і здані викладачу у вигляді індивідуальних завдань. Якщо студент має вагомі причини, які не дозволяють йому систематично відвідувати заняття, він може перейти на вільний графік з дозволу декана факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Підготовані студентом індивідуальні завдання (*проблемні завдання, реферати, творчі роботи, есе*) мають продемонструвати поглиблене вивчення джерел, змістовність і глибину розкриття теми, творчий підхід і самостійність мислення, оригінальність висновків. За потреби студент може отримати консультацію у викладача у позааудиторний час. Студенти мають дотримуватись етичних норм академічної доброчесності та не допускати обману й академічного плагіату. Під академічним плагіатом розуміється оприлюднення (частково або повністю) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (цитування). подання робіт, які є не вашими особистими розробками, копіювання чужих ідей без відповідного цитування.

Політика щодо дедлайнів (крайній термін) та перескладання. Диференційований залік проводиться в терміни, визначені деканатом у 1-му семестрі. Студентам, що не з'явилися на

диференційований залік з поважних причин дозволяється перескладання в інший термін, встановлений деканатом. Третя й остання спроба складання заліку відбувається за присутності комісії з трьох викладачів, яких визначає деканат, включаючи викладача, який викладав дисципліну.

Методи та засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль, завданням якого є перевірка студентами вивченого матеріалу, визначення ступеня його засвоєння, вироблення навчальних та дослідницьких навичок, формування вміння самостійної роботи з філософськими текстами та спроможності їх осмислення і інтерпретації; а також вироблення навичок письмової та усної самопрезентації.

Поточний контроль здійснюється за такими напрямками:

- ✓ контроль за систематичністю та активністю роботи на семінарських заняттях (усне та письмове опитування);
- ✓ контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять (індивідуальні співбесіди);
- ✓ контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді контрольних завдань;
- ✓ контроль за виконанням індивідуального навчально-дослідного завдання для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять.

Модульний контроль здійснюється у формі написання контрольних робіт. На модульну контрольну роботу виносяться питання, розглянуті під час вивчення змістового модуля на лекціях, семінарах і самостійно.

V. Підсумковий контроль

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль (max = 40 балів)										Модульний контроль (max = 60 балів)			Загальна кількість балів	
Модуль 1									Модуль 2	Модуль 3				
Змістовний модуль 1			Змістовний модуль 2			Змістовний модуль 3			ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	МКР 3		
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	4	20	20		20
1	2	5	2	5	5	5	5	5	1					
										4	20	20	20	100

**Максимальна кількість балів,
яку може отримати студент за види навчальних робіт:**

Семінарські заняття – (за роботу на одному занятті – 1-2,5 бали; у тому числі – відповідь на питання – 0,5-1 бал, доповнення – 0,5 бала) – 36 балів;

модульна контрольна робота №1 – 20 балів;

модульна контрольна робота №2 – 20 балів;

модульна контрольна робота №3 – 20 балів.

індивідуальне навчально-дослідне завдання – 4 бали.

Критерії оцінювання:

Семінарських занять:

- змістовність, глибина висвітлення проблеми;
- логічна послідовність викладу матеріалу;
- підкріплення викладу конкретними прикладами;
- власна точка зору на проблему;
- засвоєння категоріального апарату;
- опрацювання джерел з теми заняття;
- вміння зробити висновки, узагальнення;
- активна участь в обговоренні та дискусіях.

Самостійної та індивідуальної роботи (проблемні завдання, реферати, творчі роботи, індивідуальні науково-дослідні завдання):

- поглиблене вивчення джерел,
- опрацювання категоріального апарату;
- актуальність та складність обраної проблеми;
- змістовність, глибина розкриття теми;
- опрацювання літератури: кількісні і якісні параметри;
- творчий підхід, самостійність мислення.

Повне й глибоке змістовне розкриття питань по темі оцінюється 4 балами; достатній рівень розкриття – 2,5-3 балами; часткове розкриття – 2 балами; поверхнєве й неповне розкриття – 1 балом; якщо зміст теми зовсім не розкрито – 0 балів.

Формою підсумкового семестрового контролю є залік, у випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг студент може добрати бали, виконавши певний вид індивідуальних завдань (наприклад, перездати якусь тему, написавши підсумковий реферат, есе тощо). На залік виносяться основні питання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Орієнтовний перелік питань до заліку

1. Багатоманітність підходів до визначення культури.
2. Поняття культури в античності (Протагор, Демокріт, Сократ, Цицерон).
3. Сутність християнського середньовічного розуміння світу, людини, культури.
4. Поняття культури в епоху Європейського Відродження.
5. Б.Паскаль, Ф.Бекон та Р.Декарт про людину та її культуру.
6. Проблеми культури в працях діячів Просвітництва (Й.Гердер, Ж.-Ж.Руссо).
7. Проблеми культури в німецькому романтизмі (І.Кант, Ф.Шіллер, Г.Гегель).
8. Культурологічна концепція М.Данилевського.
9. Концепція культурно-історичних типів О.Шпенглера. Критика сучасної цивілізації.
10. Проблеми культури в "філософії життя" Ф.Ніцше.
11. Концепція культурного розвитку П.Сорокіна.
12. Проблеми культури у психоаналізі З.Фрейда.
13. Поняття "колективного несвідомого" та культурологічних архетипів К.-Г.Юнга.
14. Структурно-антропологічна концепція К.Леві-Строса.
15. Теорія "Ігрової культури" Й.Хейзінгі.
16. Х.Ортега-і-Гассет про культуру.
17. Культура як гра у розумінні Г.Гессе.
18. Г.С.Сковорода про культуру.
19. Цивілізація як соціальне буття культури.
20. Культура і цивілізація: проблема визначення та взаємозв'язку.
21. Культура і творчість.
22. Предметний світ культури.
23. Сутність духовної культури.
24. Культурні цінності і становлення духовної культури.
25. Вічне і плінне в культурному розвитку.
26. Національна свідомість і самосвідомість.
27. Загальнолюдські цінності та їх місце в культурному розвитку людства.
28. Полікультурне виховання та глобальна освіта.
29. Поняття світогляду як основи культури.
30. Світоглядне самовизначення та світоглядний вибір.
31. Філософія як форма індивідуального вільнодумства. Філософія і наука, релігія, мистецтво.
32. Структура релігії як форми світогляду.
33. Загальна характеристика світових релігій (християнство та іслам).
34. Релігія і церква в сучасній Україні.
35. Релігія в системі сучасної духовної культури.
36. Наука як явище культури.
37. Особливості і методи наукового пізнання.
38. Наукова картина світу і сучасна класифікація наук.
39. Проблеми розвитку науки у XX ст.
40. Особливості художнього образу.
41. Художня творчість та її види.
42. Поняття естетичного. Естетичні цінності та категорії.
43. Мистецтво як духовно-практичне освоєння світу.
44. Основні напрямки мистецтва.
45. Виникнення і розвиток моралі.
46. Християнське розуміння моральності.
47. Загальнолюдські моральні цінності та історичні норми.

48. Поняття духовності в культурі.
49. Людина як моральний вимір. Критерії морального становлення особистості.
50. Політична культура суспільства.
51. Поняття ідеології та її місце в системі культури.
52. Аполітичність в системі політичної культури.
53. Правова свідомість і правова культура. Форми і функції правосвідомості.
54. Природа творчих здібностей людини.
55. Роль особи в творенні культури. Елітарне і масове в культурі.
56. Талант як міра творчої особистості.
57. Культура як тип соціальної пам'яті. Традиція і новація в культурному розвитку.
58. Проблема співвідношення масового та елітарного в культурі. Феномен "масової культури".
59. Культура як форма трансляції соціального досвіду. Функції культури в суспільстві.
60. Поняття матеріальної і духовної культури.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. Рекомендована література

Основна література:

1. Абрамович С.Т. Культурологія: Навчальний посібник. - К.: Кондор, 2005.- 352 с.
2. Баканурський А.Г. Культурологія: Навчальний посібник. - К.: ВД «Професіонал», 2004.- 208 с.
3. Белик А.А. Культурология. Антропологические теории культур // <http://pravoznavec.com.ua/books/148/39#chlist>
4. Гатальська С.М. Філософія культури. Підручник. – К., 2005.
5. Гончарук Т.В. Культурологія: Навчальн посібник.- Тернопіль, 2004.
6. Гречанко В.А. Історія світової та української культури.- К., 2002.
7. Діанова В.М. Історія культурології. – Пер. з рос. – 2018. – ел. ресурс: https://stud.com.ua/11864/kulturologiya/istoriya_kulturologiyi
8. Зазюн І.А., Семашко О.М., Ануфрієв О.М. та ін. Українська та зарубіжна культура: Навчальний посібник / ред.. М.М. Зенович. – К., 2000.
9. Іконнікова С.Н. Історія культурології. – Пер. з рос. – 2018. - ел. ресурс: https://stud.com.ua/117950/kulturologiya/istoriya_kulturologiyi
10. Історія української культури: У 5 т. – Т. 2. / За ред.. П.П. Толочка. – К., 2001.
11. Історія української культури у 5 т. Т. 3: Українська культура другої пол. XVII. XVIII ст. / Александрович В.С., Балушок В.Г. – К., 2003.
12. Історія української та зарубіжної культури: Навчальний посібник / За ред: С.М. Клапчука, В.Ф. Остафійчука. – К.: Знання – Прес, 2002.
13. Корженівський А.С., Смолінський В.І. Культурологія: Навчальн посібник - Кам'янець-Подільський, 2001.
14. Кормич Л.І., Богоцький В.В. Культурологія: Підручник для ВНЗ.- Х., 2002.

15. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: Курс лекцій.- Київ: Центр навчальної літератури, 2005.
16. Кравець М.С. Культурологія: підручник.- Львів: Новий світ – 2000, - 2008.
17. Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посіб. / За ред. І.І. Тюрменко.- К., 2005.
18. Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. / За ред. М.М. Зеновича.- К.: Знання, 2004.
19. Людина і суспільство: Підручник для 11 кл. серед. загальноосвіт. шк. / Арцишевський Р.А., Бондарук С.О., Возняк С.С. та ін. - К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2008. - 466 с.
20. Миропольська Н.Є. та ін. Художня культура світу: Європейський культурний регіон: Навчальний посібник.- К.: Вища школа, 2001.
21. Меднікова Г.С. Українська та зарубіжна культура ХХ століття: Навч. посіб.- К.: Т-во «Знання», - 2002.
22. Основи філософії культури: Словник /Н.Г.Джинчарадзе та ін.. – К., 2005.
23. Особа і суспільство (Підручник для 10 кл.)/ Арцишевський Р.А.,Бондарук С.О., Бортніков В.І. та ін. - К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 1997.- 252 с.
24. Павленко О.П. Культурологія. Посібник. – К., 2006.
25. Петрусенко В.Л., Савельєв В.П., Повторєва С.М. Культурологія: Навч. посібник.- Львів: «Магнолія 2006», 2007.
26. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. Культурологія: Навч. посібник.- Київ: Центр навчальної літератури, 2005.
27. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Погорільй Д.Є. Кредитно-модульний курс культурології. Навч. посіб. – К., 2006.
28. Семашко О.М., Погорілий О.І., Піча В.М. та ін. Соціологія культури / За ред. В.М. Пічі. – Львів, 2003.
29. Термінологічний словник з культурології.- К.: МАУП, 2004.
30. Тюрменко І.І. Культурологія: Навчальний посібник.- К.: ЦУЛ, 2005.- 368 с.
31. Уайт Л. А. Понятие культуры. - <https://iphra.ru/uplfile/root/biblio/vst/2009/white.pdf>
32. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. / Під ред. М.М. Заковича. – К., 2002.
33. Федорова І.І. Культурологія: Навчальний посібник.- К.: політехніка, 2005.- 160 с.
34. Хоменко В.Я. Українська і світова культура: Підручник. - К.: Україна, 2002.
35. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб.- К., 2002.
36. Шевнюк О.Л. Культурологія: Навчальний посібник.- К.: Знання, 2007.
37. Шейко В.М. Культурологія: Навч. посіб. – К., 2012.
38. Шейко В.М., Тишевська Л.Г. Історія української культури: Навчальний посібник.- К.: Кондор, 2006.
39. Щолкова О.П. та ін. Світова художня культура: Від первісного суспільства до початку середньовіччя: Навчальний посібник. - К.: Вища школа, 2004.- 175 с.

Додаткова література:

1. Античность как тип культуры.- М., 1988.
2. Арган Д. История итальянского искусства.- М., 1990.
3. Артамонов С. Вольтер и его век.- М., 1980.
4. Арцишевський Р.А., Бондарук С.О. Возняк С.С. та ін. Людина і суспільство: Підручник для 11 кл. серед. загальноосвіт. шк.К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2008.- 466 с.

5. Арцишевський Р.А., Бортніков В.І. та ін. Особа і суспільство (Підручник для 10 кл.). К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 1997.- 252 с.
6. Бабахо В.А, Левикова С.И. Культурология. - М., 2000.
7. Банк А. В. Культура и искусство Византии IV-XV веков. - М., 1957.
8. Барг М.А. Эпохи и идеи. Становление историзма. - М., 1987.
9. Баткин Л. Итальянские гуманисты: стиль жизни, стиль мышления. - М., 1976.
10. Богословие в культуре средневековья.- К., 1992.
11. Бондарук С. Глум С. Місце і роль релігії в системі духовної культури // ІУ Наукова студентська конференція «Інтеграція молоді в єдиний науково-культурний простір», м. Луцьк, ВІЕМ, 23 червня 2016. – с.41-43
12. Бондарук С. Місце культурології в системі соціальних наук / С. Бондарук, Д. Микало // Збірник доповідей VI наукової конференції «Інтеграція молоді Європи в єдиний науково-культурний простір» – Луцьк: ВІЕМ, 2017. С.188-190.
13. Бондарук С. Мультикультуралізм у сучасному суспільстві і проблема вибору нової парадигми культурологічних досліджень // Філософія гуманітарної освіти після Вільгельма Дільтея: Мат.-ли міжнар.наук. конф. – Чернівці: Чернівецький нац.університет, 2009. – С.179-182
14. Бондарук С. Мультикультуралізм: когнітивні аспекти визначення // Науковий вісник СНУ. Філософські науки. – № 13 (397). – Луцьк, 2019. – С.20–26.
15. Бондарук С. Тисько Д. Культурологія як навчальна дисципліна: її філософський сенс // II Наукова конференція «Інтеграція молоді Європи в єдиний науково-культурний простір», 21 травня 2015 р.: збірник тез доповідей. – Луцьк, 2015. – С. 203-205.
16. Бондарук С., Ватащук О.А. Особистість у віртуальному медіа-просторі: проблеми становлення ідентичності Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Філософські науки – Луцьк, 2011. – № 15 (223). – С.17-22
17. Бондарук С., Савчук А. Етична концепція А. Шопенгауера // ІУ Наукова студентська конференція «Інтеграція молоді в єдиний науково-культурний простір», м. Луцьк, ВІЕМ, 23 червня 2016. – С.232-233.
18. Боров Ю.В. Художественные направления в искусстве XX века.- К, 1986.
19. Васильев Л.С. История религий Востока.— М., 1988.
20. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. - К., 1995.
21. Век Просвещения.- М., Париж, 1970.
22. Величие здравого смысла : Человек эпохи Просвещения.- М., 1992.
23. Винничук Л. Люди, нравы, обычаи древней Греции и Рима.- М., 1988.
24. Виппер В. Итальянский Ренессанс XIII-XVI вв.- М., 1977.
25. Гердер И.Г. Идеи к философии истории человечества.- М., 1977.
26. Гуковский Н. Итальянское Возрождение.- Л., 1990.
27. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. - М., 1972, 1984.
28. Дмитриева Н.А. Краткая история искусств. - Вып. I.- М., 1988.
29. Дмитриева Н.А. Краткая история искусств. - Вып. II. - М., 1989.
30. Ерасов Б.С. Социальная культурология.- М., 2000
31. Есин А. Б. Введение в культурологию.- М., 1999
32. Из истории культуры средних веков и Возрождения.- М., 1976.
33. История и культурология// Под. ред. Н.М. Шишовой.- М., 1999

34. Історія української культури (за ред. Крип'якевича І.).- К, 1994.
35. Кармин А.С. Культурологія.- С.- Пб., 2001.
36. Кононенко Б.И. Культурологія в термінах, поняттях, именах.- М., 2001.
37. Культурне відродження в Україні.- Львів, 1993.
38. Культурологія в вопросах и ответах.- Ростов- на - Дону, 1999
39. Культурологія XX век. Словарь.- С.- Пб., 1997
40. Куманецкий К. История культуры древней Греции и Рима.- М., 1989.
41. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада.- М., 1993.
42. Лекції з світової і зарубіжної культури (за ред.А.В. Яртия).- Львів, 1994.
43. Ліндсей Д. Коротка історія культури. - К., 1995.
44. Лінч Дж. Середньовічна церква.- К, 1994.
45. Лосев А.Ф. Эстетика Возрождения. - М., 1982.
46. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури.- К., 1992.
47. Мамонтов С.П. Основы культурологии.- М.,1999
48. Оглоблин О., Петренко П. Енциклопедія українознавства.- Львів, 1994.
49. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі.- К, 1997.
50. Попович М. Нарис історії культури України.- К., 1999.
51. Розин В.М. Введение в культурологию.- М., 2000
52. Розин В.М. Культурологія.- М., 1999
53. Самосознание европейской культуры XX века. - М., 1991.
54. Семчишин М. Тисяча років української культури. - К., 1993.
55. Современный словарь по культурологии.- Минск. 1999
56. Тайлор Э. Первобытная культура. - М., 1989.
57. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. Курс лекцій (за ред. А.К.Бичко)- К., 1993.
58. Теорія та історія світової та вітчизняної культури (за ред. Л.Т. Левчук).- К., 1994.
59. Українська культура (Лекції за ред. Антоновича Д.).- К, 1993.
60. Учебный курс по культурологии.// Под. ред. Г.В. Драча.- Ростов - н а - Дону, 1999
61. Флиер А.Я. Культурология для культурологов. - М., 2000.
62. Шостак В., Бондарук С. Проблеми ідентичності і ролі культури в модернізаційних процесах України та світу // Науково-теоретичний альманах «Грані». -Дніпро, 2020.- Том 23, номер 11. - С.5-13.

Інтернет – забезпечення курсу “Вступ до культурології”

1. http://chitalka.info/gumaniratni_nauki.html
2. <http://www.info-library.com.ua>
3. <http://viem.ahttt.ua/load>
4. <http://www.studentbooks.com.ua/>
5. <http://books.br.com.ua/>
6. <http://www.bookshop.ua/Asp/annot.asp>
7. <http://www.kiev-kniga.com/category>
8. <http://www.kulture.tk/>
9. <http://knygy.com.ua/index.php>
10. <http://textbooks.net.ua/content/view>
11. <http://textbooks.net.ua/content/view>
12. <http://diplomna5.com/item>
13. <http://kneu.net.ua/index.php>

14. http://chtei-knteu.cv.ua/biblio/biblio_ukr/gyma.html
15. <http://ucozscript.at.ua/news>
16. <http://www.kiev-kniga.com/index.php>
17. <http://www.textbooks.net.ua/content/view>
18. <http://www.ns2000.com.ua/gum/>
19. http://kultura.ho.ua/bib_sofia_kf.htm
20. <http://ukrsites.com.ua/AK-sr.ksu.edu.ua>
21. http://agro-ep.at.ua/load/kulturologija/kulturologija_gricenکو